

SETZE TROBADES DE XEREMIIERS A SA POBLA (1995-2011)

Felip Munar i Munar

Universitat de les Illes Balears

Parlar de xeremiers a Mallorca, o de dimonis, de sa Pobla a Gràcia, de sant Antoni, de dinamització de la cultura popular i tradicional és parlar d'Antoni Torrens. Ell fa possible els miracles, el seny dins la rauxa, l'equilibri en el desgavell, el joc obert i franc, sense embuts, sigui qui sigui el seu interlocutor, amb l'únic objectiu de crear referents i salvar de l'oblit el que ens conforma com a col·lectiu, com a poble.

En el programa de la I Trobada de Xeremiers (sa Pobla, 19 de novembre de 1995) trobam les colles de xeremiers de Santa Maria del Camí, Pina, Santa Eugènia, Sencelles, Sant Joan, Algaida, sa Pobla, Binissalem i l'Associació de Xeremiers de Palma i de sa Garriga. En total 42 participants; molts d'ells ja no hi són. També es varen organitzar tallers de fabricació d'instruments de música popular (Joan Morey de Sant Joan, Antoni Bibiloni de Santa Eugènia, Joan Sureda de Ciutat i Miquel Tugores de Sineu). Rafel Moll i Serra, en aquest mateix programa, diu:

A mesura que desapareixen els darrers vells, és molt important veure ben clar que la recerca d'aquesta saviesa popular i tradicional és ineludible si no ens volem perdre allò que amb tant d'esforç han transmès els nostres avantpassats, confiant fer-ho arribar a les generacions venideres.

I Alexandre Ballester, en un convit corprenedor, donava aquesta benvinguda:

[...] El so de les xeremies, xalest i nostàlgic, em feia estremir un solatge, d'encan-

teri i coratge, en el mateix ritme de la sang. Sentia les xeremies com una bufada de l'ànima, com un gemec del cor. Ara sé que escoltava el ressò d'una memòria musical anterior a la pròpia memòria. Gràcies, xeremiers, gràcies per venir a aquesta trobada. Amb vosaltres, tots, tornarem a trobar la part millor de nosaltres mateixos. Sonau, xeremiers, sonau que els vuit vents del món callen i escolten [...].

I darrera, la mirada instintiva i perspicaç d'Antoni Torrens, com aquell que passa per allà i badoca, però que porta el control de tot quant s'esdevé i amb la seguretat que imposa la feina prèvia, l'organització acurada i el coneixement a fons de tots els actants. Ell veia com aquest món mancava i no hi havia camí de retorn. Era necessari obrir portes i finestres, airejar aquell baf massa endogàmic que atapeïa el món dels xeremiers

i que conduïa a una mort lenta i somnífera. I per això hi va esmerçar molta imaginació –gairebé fantasia!–, molta feina, molta il·lusió i barcelles d'esperança. Antoni Torrens té la capacitat d'engrescar tothom que s'acosta amb l'excusa de la festa.

A la II Trobada de Xeremiers (sa Pobla, 17 de novembre de 1996) hi participen 54 xeremiers i sonadors de tamborino i flabiol, a més d'onze luthiers, amb la cercavila corresponent i l'actuació de totes les colles a la plaça Major del poble. I Alexandre Ballester, entusiasmada, escrigué al programa:

És veritat que una flor no fa estiu, però una bona *xeremiada* fa tardor. Una Trobada de Xeremiers com la de l'any passat, a sa Pobla, fa tardor, fa fira i fa país. Per això era previsible, per lògica i per passió que Toni Torrens, magnànim

La Trobada de Xeremiers a sa Pobla
aplega diverses generacions.

Els Llargs durant la Trobada de Xeremiers de l'any 2006.

promotor, volgués organitzar, ajudat pel Magnífic Ajuntament de sa Pobla, la II Trobada de Xeremiers de Mallorca [...].

La III Trobada de Xeremiers (sa Pobla, 23 de novembre de 1997) convocà 62 xeremiers i sonadors de tamborino i flabiol, a més a més de les colles de Vilanova i la Geltrú i de Valls, i la participació del grup Arco da Vella, d'Ourense. Aquest any es presentà el CD de la I i la II Trobada de Xeremiers, que causà un veritable impacte, ja que no hi havia enregistrades gaires tonades, entre d'altres coses per mor de la gelosia que existia per part dels més veterans. Aquest enregistrament fou un èxit en tots els sentits per part d'Antoni Torrens, i no se n'amaga quan escriu en el programa:

Desitjava que fos una Trobada en el sentit més ample de la paraula, amb la participació de joves i de vells xeremiers, de mestres i d'alumnes, d'aficionats i de professionals. Una Trobada per fer-les sonar i, també, un dia d'encontre per poder parlar, debatre, discutir, assentir o discrepar damunt aquest tan vell ofici de xeremiers i que aquests darrers anys ha conegut una nova renaixença. Per això, cal que vosaltres decidiu cap a on voleu anar, com voleu sonar, quins nivells de sonori-

tat voleu assolir, com ensenyar als que volen aprendre i que no es vegin amb la necessitat d'ésser autodidactes amb les dificultats que això comporta. El CD amb les gravacions de la I i II Trobada i que presentam aquests dies vol ésser un testimoni del que he dit abans. Un recull dels vells sonadors i dels més joves. No pretén ésser res més.

Vist des del caire enriquidor del temps, Antoni Torrens va salvar de l'oblit un bagatge que difícilment s'hagués pogut recuperar. A més a més, podem copsar la visió —oberta i integradora— que tenia Antoni Torrens de la cultura popular: els qui decideixen cap on ha d'anar són els protagonistes, els qui viuen i senten la cultura popular. I com aquell que no vol la cosa, regala a tothom el CD amb els enregistraments. Magistral!

A la IV Trobada de Xeremies i Fira de Luthiers (sa Pobla, 22 de novembre de 1998) hi participen 70 xeremiers i sonadors de tamborino i flabiol de Mallorca, amb la participació de sonadors de Reus, Valls, Vilanova, País Valencià i Pontevedra, a més a més del grup Cornamusica («nascut enlloc i existent a múltiples països»). També s'organitzà la Fira de Luthiers, constructors d'instruments tradicionals, així com

expositors de ximbombes (2), tambors, flabiols i canyes (1), xeremies (2), tabals i tamborins (1), sarrons (1), canyetes (1), rasques, ossos i castanyetes (1), sac de gemecs, flabiols (1), gaites (1) i flautes i flabiols (1). Aquesta trobada va representar la consecució dels objectius inicials: participació de tot el món que envolta els instruments de música tradicional, l'obertura cap a noves maneres i visions, i la seguretat que les colles de xeremiers ja estaven salvats a Mallorca.

El novembre de 1999, l'Associació Cultural Albopàs, presidida per Antoni Torrens, va treure un monogràfic de la revista *Albopàs*, amb ocasió de la V Trobada de Xeremiers i Fira de Luthiers (sa Pobla, 21 de novembre de 1999). En la presentació, Antoni Torrens explica:

[...] I és tot això que ha fet que la gent s'hagi interessat de nou per aquest antic instrument, cosa que ens ha portat al naixement de les primeres escoles de xeremiers i a un renovat interès dels joves i a un alt grau d'autoestima que significa recuperació i conservació, transmissió i renovació, d'aquest immens patrimoni cultural que, juntament amb la nostra llengua, manté viva la nostra identitat com a poble.

La Trobada propicia moments de festa i ball.

Fira de luthiers.

Fixau-vos el rerefons dels objectius del mestre, com ja des d'abans de començar tenia ben clar cap on volia albirar el camí i quines petjades volia deixar. El monogràfic esdevé un tresor per a tots els qui estimam i vivim la cultura popular. Hi trobam escrits de Joan Campaner i Miquel Bennàssar (Els Xirois de sa Pobla), un agosarat i provocatiu article d'Antoni Artigues («Els xeremiers: submissió/insubmissió» i «La resistència dels xeremiers»), Vicent Torrent («La dolçaina al País Valencià avui»), Teodor Salvà («Anàlisi de l'ensenyament i l'aprenentatge actuals de les xeremies, el flabiol i el tamborí a Mallorca»), Francesc Vallcaneras («Vetllada de Sant Marc a Sineu: com neix la tradició»), Bar-

tomeu Mestre «Balutxo» («Aquella torxa no va ser eixorca»), a més de Josep Fornès, Alexandre Ballester, Aina Vives, Antoni Mir, etc. S'hi inclou el reportatge dels «Trentaset xeremiers a les festes de la Mercè» que va causar un gran impacte al Principat i fou un punt d'inflexió per a la recuperació del sac de gemecs. A la V Trobada (sa Pobla, 21 de novembre de 1999) hi participaren 77 xeremiers i sonadors de tamborino i flabiol de 24 pobles diferents i de Palma, a més a més de Valls, Vilanova i del País Valencià. També hi actuà el grup Bufalodre, del Camp de Tarragona, i L'Alborgí, del País Valencià. La Trobada es complementà amb la Fira de Luthiers i els expositors.

Les següents trobades anaren augmentant el nombre de participants illencs, però també s'arrodoní la participació de sonadors d'altres indrets i cultures. Així, a la VII Trobada (sa Pobla, 18 de novembre de 2001) hi participà, a més de mallorquins, catalans del Principat i valencians, el grup Xuacu Amieva, d'Astúries. A la VIII Trobada (sa Pobla, 17 de novembre de 2002), ja hi participaren 120 sonadors de Mallorca, procedents de 35 pobles o associacions diferents. En aquesta Trobada es va publicar un altre monogràfic de la revista *Albopàs*, un especial «Xeremiers al segle XXI». Antoni Torrens, en la presentació, escriu: «Aconseguit un significatiu nombre de xeremiers, ara hem de persistir en la millora dels materials, l'afinació, la tècnica. Les xeremies sonaran segons vulguin els xeremiers»; i titulava l'escrit amb un «Els ciutadans són el principal actiu». Tota una altra lliçó del mestre! També es va presentar el CD dels germans Aloy, els germans Llargos, de Sencelles; la tasca divulgativa ha estat sempre molt important en les trobades. Antoni Artigues presentà el seu llibre *Xeremies. El sac de gemecs català a Mallorca*. Tots els escrits, interessantíssims, parlen de la importància i de l'estat de la qüestió de tot aquest món redescobert: Tomeu Bestard, Josep Antoni Rubio, Xavier Orriols, Josep Vicent Frechina,

Francesc Vallcaneres, Teodor Salvà, Miquel Estelrich, Felip Munar, Antoni Contestí, Ferran Riera, Rafel Moll, Joan Vallespir, Carles Amengual, Francesc Sans, etc.

La IX Trobada (sa Pobla, 23 de novembre de 2003) representa un altre salt cap a la universalització: continuen augmentant els participants de Mallorca, de Catalunya i de València, però s'hi afegeixen per primera vegada Àustria, Escòcia i Occitània; i es duen a terme diferents tallers i una taula rodona amb el tema «El so de les xeremies al nostre país». A la X Trobada (sa Pobla, 21 de novembre de 2004) hi participen 178 sonadors de Mallorca, procedents de 42 pobles i associacions diferents: el somni d'Antoni Torrens s'havia complert amb escreix. També hi participaren sonadors de Catalunya i del País Valencià, i d'Astúries, Escòcia, Malta i Sicília. Es publica un altre monogràfic de la revista *Albopàs*, amb el subtítol «Les xeremies a les illes de la Mediterrània». Com l'anterior, esdevé una enciclopèdia de dades i dates del món de les xeremies;

s'hi reproduïx la Llei de Cultura Popular i Tradicional de les Illes Balears, i el Manifest per la música de la terra; hi trobam articles de persones com ara Xavier Orriols, Josep Vicent Frechina, Nada Gitto, George Mifsud-Chircop, Martí Torrens, Francesc Vallcaneres, Pere J. Martorell, Antònia M. Sureda, Felip Munar.

A la XI Trobada (sa Pobla, 20 de novembre de 2005) hi participen 185 sonadors de Mallorca, procedents de 43 pobles i associacions diferents. També hi participaren sonadors de Catalunya i del País Valencià, i d'Astúries, Escòcia i Calàbria.

A la XIII Trobada (sa Pobla, 18 de novembre de 2007) ja hi participen 207 sonadors de Mallorca, procedents de 50 poblacions o associacions diferents, a més de Catalunya, País Valencià, Astúries, Galícia, Sicília i Escòcia; es presenta el llibre-DVD *La música dels xeremies de Mallorca. Cap a la creació d'un corpus documental per a la recerca i l'ensenyament del repertori*, de Francesc Huguet Balle. En aquesta Trobada ja hi ha 23 ex-

positors. Les trobades següents van augmentant en nombre de participants i d'actes.

La XVI Trobada de Xeremies i Fira de Luthiers (sa Pobla, 21 de novembre de 2010) arriba al seu punt més àlgid i espectacular: 365 sonadors de Mallorca, procedents de 63 pobles o associacions diferents, a més de Galícia, Catalunya, País Valencià i Astúries; 21 expositors. En total, 390 sonadors! La revista *Es Grall. Sa revista des xeremies* (gener 2011) es fa ressò d'altres trobades de xeremies a Mallorca i ressalta la importància mundial que han tingut les Trobades de sa Pobla.

Aquesta és la crònica de les setze trobades. S'ha fet molt de camí fins arribar aquí. Antoni Torrens ens contava que veia esbucar-se tot aquest món de sons, músiques, lletres, mirades..., tot un currículum ocult que forma part del bagatge cultural del poble i que si desapareix, esdevé una altra volta a la mort anestesiada del col·lectiu. Des de la primera trobada en què els sonadors es podien comptar amb els dits de la mà fins a gairebé els 400 participants setze anys després, i amb una força i embranzida que ha arrossegat altres contrades, esdevé una bellíssima i feixuga, però encoratjadora, carta de presentació d'aquesta «altra» illa que és i pretén ésser Mallorca, «el Regne enmig de la mar». Certament, el rerefons que batega el món dels xeremies, i tot el context amb què es mou, conforma una porta oberta a l'esperança.

En un dels nostres escrits sobre Antoni Torrens dèiem: «Fixau-vos amb el que fa i com ho fa, qui té al costat, com s'hi relaciona, com actua davant l'Administració, qui li assenyala els objectius, què pretén, què aconsegueix; si repassau les respostes tendrem definida la cultura popular» (2002). I el temps ens ha donat a tots la raó.

JOSEP VICENT FRECHINA

Cercavila de xeremies (2006).